STOWARZYSZENIE
NA RZECZ SPÓŁDZIELNI SOCJALNYCH

ul. Chłapowskiego 15/1, 61 – 504 Poznań

tel. 61 887 11 66 , kom. 506 144 856

MOŻLIWOŚĆ TWORZENIA SPÓŁDZIELNI SOCJALNYCH ORAZ PRZYSTĘPOWANIA DO SPÓŁDZIELNI SOCJALNYCH PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA

Podstawowe akty prawne:

1. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, (tekst jedn. Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590 z późniejszymi zmianami),
2. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych. (Dz. U. z 2006 r. Nr 94, poz. 651 z późniejszymi zmianami),
3. Ustawa z dnia 20 grudnia 1996 roku o gospodarce komunalnej (tekst jedn. Dz. U. z 2011, Nr 45, poz. 236).

Samorząd województwa (województwo) to regionalna wspólnota samorządowa połączona z odpowiednim terytorium. Jest to jedna z jednostek, obok gminy oraz powiatu, samorządu terytorialnego w Polsce. Ramy prawne funkcjonowania samorządu województwa określa ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa. Uregulowanie takie, dotyczące samorządu terytorialnego, znajduje potwierdzenie w Konstytucji RP, której art. 164 ust. 2 wskazuje, iż inne niż gmina jednostki samorządu regionalnego albo lokalnego

ul. Chłapowskiego 15/1, 61 – 504 Poznań

tel. 61 887 11 66 , kom. 506 144 856

i regionalnego określa ustawa. Konstytucja RP przyznaje także w art. 165 ust. 1 samorządowi terytorialnemu osobowość prawną, potwierdzoną w art. 6 ust. 2 ustawy o samorządzie województwa. Samorządowi terytorialnemu przysługuje także prawo własności i inne prawa majątkowe (art. 165 ust. 1 Konstytucji RP).

Ramy prawne działania spółdzielni socjalnej zawarte zostały w ustawie o spółdzielniach socjalnych z dnia 27 kwietnia 2006 r. Ustawa ta określa zasady zakładania, prowadzenia działalności, łączenia oraz likwidacji spółdzielni socjalnej. Wskazuje też na istotę spółdzielni socjalnej – jest nią prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków oraz działalność na rzecz społecznej reintegracji jej członków (przez co należy rozumieć działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu) oraz zawodowej reintegracji jej członków (przez co należy rozumieć działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy), przy czym działania te nie są wykonywane w ramach prowadzonej przez spółdzielnię socjalną działalności gospodarczej. Ponadto, Spółdzielnia socjalna może prowadzić działalność społeczną i oświatowokulturalną na rzecz swoich członków oraz ich środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873, z późn. zm.2)).

ul. Chłapowskiego 15/1, 61 – 504 Poznań

tel. 61 887 11 66 , kom. 506 144 856

Art. 4 ustawy o spółdzielniach socjalnych wskazuje, kto może założyć spółdzielnię socjalną. Przede wszystkim są to osoby zagrożone wykluczeniem społecznym (art. 4 ust. 1 pkt 1 – 3), które posiadają pełną zdolność do czynności prawnych, a także inne osoby fizyczny, przy czym ich liczba nie może być większa niż 50% liczby członków założycieli. Ponadto spółdzielnię socjalną założyć mogą trzy rodzaje osób prawnych:

1. Organizacje pozarządowe – w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (art. 4 ust. 2 pkt 2 ustawy o spółdzielniach socjalnych);
2. Kościelne osoby prawne (art. 4 ust. 2 pkt 3 ustawy o spółdzielniach socjalnych);
3. Jednostki samorządu terytorialnego (art. 4 ust. 2 pkt 2 ustawy o spółdzielniach socjalnych).

Liczba założycieli spółdzielni socjalnej nie może być niższa niż dwa w przypadku osób prawnych, z tym że ustawa o spółdzielniach socjalnych nie określa jaki ma być skład osób prawnych tworzących spółdzielnię. Osoby takie same mogą swobodnie kształtować listę członków spółdzielni. Dlatego możliwe jest założenie spółdzielni socjalnej przez dwie jednostki samorządu terytorialnego.

Mając na uwadze powyższe, stwierdzić należy, że nie ma przeciwwskazań do występowania samorządu województwa w roli członka założyciela spółdzielni socjalnej. Zwrócić jednak należy uwagę na ograniczenia wynikające

ul. Chłapowskiego 15/1, 61 – 504 Poznań

tel. 61 887 11 66 , kom. 506 144 856

w tym zakresie z ustawy o samorządzie województwa. Otóż art. 13 ustawy wskazuje, iż spółdzielnie mogą być tworzone przez samorząd województwa tylko w sferze użyteczności publicznej *(ust. 1 W sferze użyteczności publicznej województwo może tworzyć spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki akcyjne lub spółdzielnie, a także może przystępować do takich spółek lub spółdzielni.)*.

Zakres działań o użyteczności publicznej wskazany został w ustawie z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej. Celem tych działań jest w szczególności bieżące i nieprzerwane zaspokajanie zbiorowych potrzeb ludności w drodze świadczenia usług powszechnie dostępnych (art. 1 ust. 2 ustawy).

Wskazać należy, iż w doktrynie wskazuje się na następujące istotne cechy zadań publicznych, które kwalifikują je do zadań ze sfery użyteczności publicznej:

1) są to zadania własne jednostek samorządu terytorialnego służące zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej,

2) zaspokajane potrzeby mają charakter zbiorowy, tzn. dotyczą wszystkich albo większości lub znaczącej części członków danej wspólnoty (np. opieka społeczna, edukacja),

ul. Chłapowskiego 15/1, 61 – 504 Poznań

tel. 61 887 11 66 , kom. 506 144 856

3) zaspokajanie tych potrzeb odbywa się w drodze świadczenia usług powszechnie dostępnych w sposób nieprzerwany i ciągły.[1]

Działalność w zakresie użyteczności publicznej charakteryzuje się tym, że skierowana jest na zaspakajanie potrzeb podstawowych i powszechnie odczuwalnych, a wyróżnia ją konieczność ciągłego dostarczania świadczeń, przy jednoczesnej nierównomierności zapotrzebowania na te świadczenia[2].

Należy przy tym zwrócić uwagę, iż zadania te powinny obejmować cele województwa, określone w art. 11 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa, a więc:

1) pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców, a także pielęgnowanie i rozwijanie tożsamości lokalnej,

2) pobudzanie aktywności gospodarczej,

3) podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa,

4) zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń,

a także (art. 14 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa):

---

1 Katarzyna Kokocińska, Ekspertyza w przedmiocie możliwych wariantów formy prawnej Wielkopolskiego Centrum Ekonomii Solidarności, Poznań, dnia 7 listopada 2011 r.

2 Za: L. Kieres, [w]: Administracyjne prawo gospodarcze, A. Borkowski, A. Chełmoński, M. Guziński, K. Kiczka, L. Kieres, T. Kocowski, Kolonia Limited 2005, s. 328

ul. Chłapowskiego 15/1, 61 – 504 Poznań

tel. 61 887 11 66 , kom. 506 144 856

1) promocja i ochrona zdrowia,

2) kultura oraz ochrona zabytków i opieka nad zabytkami,

3) pomoc społecznej,

4) modernizacja terenów wiejskich,

5) ochrona środowiska,

6) przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacja lokalnego rynku pracy.

Nie ma przy tym znaczenia, czy zadania te wykonywane będą na terenie całego województwa, czy tylko w jego części. Jak wskazuje M. Szydło „Skoro w skład wojewódzkiej wspólnoty samorządowej wchodzą mieszkańcy poszczególnych gmin oraz powiatów usytuowanych na terenie danego województwa, to tym samym zadania "o charakterze wojewódzkim" będą polegały na zaspokajaniu także i potrzeb mieszkańców poszczególnych gmin i powiatów (…) Zaspokojenie tych potrzeb ma niewątpliwie znaczenie wojewódzkie.”[3]

Podsumowując, należy stwierdzić, iż nie istnieją prawne przeszkody w tworzeniu spółdzielni socjalnych przez samorząd województwa, jeżeli zostanie zachowany podstawowy warunek, tzn. spółdzielnia taka działać będzie w sferze użyteczności publicznej, a więc będzie na bieżąco i nieprzerwane zaspokajać zbiorowe potrzeby ludności w drodze świadczenia

[3] M. Szydło, Komentarz do ustawy o gospodarce komunalnej, Oficyna 2008, System Informacji Prawnej LEX

ul. Chłapowskiego 15/1, 61 – 504 Poznań

tel. 61 887 11 66 , kom. 506 144 856

usług powszechnie dostępnych. Nie ulega wątpliwości, że spółdzielnie socjalne takie usługi właśnie świadczą.

Dodatkowo, zważywszy na cele spółdzielni socjalnej (reintegracja społeczna oraz zawodowa) oraz fakt, iż spółdzielnia socjalna nie może przeznaczać nadwyżki bilansowej (zysku) do podziału miedzy członków (nadwyżka bilansowa podlega podziałowi zgodnie z art. 10 ustawy o spółdzielniach socjalnych uchwałą Walnego Zgromadzenia Członków na fundusz zasobowy, reintegrację zawodową oraz społeczną oraz na fundusz inwestycyjny) oraz działać ona może w sferze działań pożytku publicznego, jak też na rzecz społeczności lokalnej, tworzenie spółdzielni socjalnych przez samorząd województwa zdaje się być skutecznym sposobem na walkę z wykluczeniem społecznym mieszkańców województwa. Spółdzielnia taka może w sposób efektywny przeciwdziałać bezrobociu, przyczyniać się do powrotu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (niepełnosprawnych, bezdomnych, byłych więźniów, osoby z problemami alkoholowymi, itd.) do życia społeczności lokalnej oraz – jako podmiot gospodarki społecznej – zaspokajać te potrzeby mieszkańców samorządu wojewódzkiego, których nie zaspokaja wolny rynek, a więc w sposób trwały, kompleksowy oraz konkurencyjny wspomagać działania własne samorządu.

Zbigniew Prałat

Stowarzyszenie Na Rzecz Spółdzielni Socjalnych